

YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI

ETİK DAVRANIŞ İLKELERİ

YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI ETİK DEĞER VE İLKELERİ	2
GİRİŞ	2
BİRİNCİ BÖLÜM	
1.1 TANIMLAR, DEĞERLER İLKELER	2
1.2 TANIMLAR	2
TEMEL DEĞERLER VE İLKELER	3
İKİNCİ BÖLÜM	
ÖĞRETİM ELEMANLARININ SORUMLULUKLARI	4
2.1 Öğretim elemanlarının meslektaşlarına karşı sorumlulukları	5
2.2 Öğretim elemanlarının kendi bilim alanlarına karşı sorumlulukları	5
2.3 Öğretim elemanlarının üniversiteye karşı sorumlulukları	6
2.4 Öğretim elemanlarının topluma karşı sorumlulukları	6
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
BİLİMSEL ARAŞTIRMA, YAYIN VE DEĞERLENDİRME ETİĞİ	6
...3.1 Bilimsel araştırma ve yayın etiği	7
...3.2 Bilimsel değerlendirme etiği	8
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
EĞİTİM VE ÖĞRETİM ETİĞİ	8
4.1 Öğretim elemanlarının eğitim ve öğretimle ilgili sorumlulukları	8
...4.2 Öğretim elemanlarının öğrencilere karşı sorumlulukları	9
BEŞİNCİ BÖLÜM	
HİZMET ETİĞİ	10
...5.1 Yükseköğretim kurumları mensuplarının hizmet sunumunda uyacağı etik değer ve ilkeler	10
ALTINCI BÖLÜM	
AKADEMİK YÖNETİM ETİĞİ	11
...6.1 Yükseköğretim kurumları yöneticilerinin uyacağı etik değer ve ilkeler	11

GİRİŞ

Yükseköğretim kurumları, bilimsel araştırma ve yayın, eğitim-öğretim ve topluma hizmet konusunda önemli bir rol üstlenmişlerdir. Bu rol, yükseköğretim kurumu mensuplarını güven ilkesi ve sorumluluk bilincine dayalı olarak muhataplarına karşı etik davranış standartlarına uygun hareket etme yükümlülüğü altına sokmaktadır.

Bu metin ile yazılı hale getirilmiş olan etik değer ve ilkeler, yükseköğretim kurumları mensuplarına, iş yerinde karşılaştıkları etik problemlerin çözümünde ve çalışma arkadaşları ile öğrenciler, yükseköğretim kurumu idarecileri, yükseköğretim kurumu dışındaki kurum ve şahıslar ile ulusal ve uluslararası toplumla ilişkilerinde rehberlik eder.

Yükseköğretim kurumları mensupları, her bireyin değer ve onuruna saygı ilkesi çerçevesinde, gerçeğin takipçisi olmayı, mükemmelle ulaşma yönünde çalışmayı ve çalıştırmayı ve demokratik kültürün geliştirilmesi gereğini kabul eder. Bu ilke ve ideallerin gerçekleşebilmesi bakımından, bilimsel araştırma, öğrenme ve öğretme özgürlüğünün korunması ve herkese eşit fırsat ve imkanlar sunulması elzemdir. Yükseköğretim kurumları mensupları, bütün bu süreçleri, aşağıda yer verilen etik değer ve ilkeler rehberliğinde yürütmeyi kabul ve taahhüt ederler.

Bu çalışma, yükseköğretim kurumları mensuplarının mesleki yaşamlarını organize ederken titizlikle uymaları gereken etik değer ve ilkelerin neler olduğunu öğrenmeleri, anlamaları ve uygulamaları için başvuracakları bir rehber niteliği taşır. Burada belirtilen etik değer ve ilkelerin kasıtlı olsun-olmasın, açık veya örtülü olarak ihlali, çeşitli yaptırımların uygulanması sonucunu doğurabilir.

Yükseköğretim kurumları mensupları, eğitim ve öğretim sürecinde çalışma arkadaşları, öğrenciler, aileler ve eğitim-öğretim ağı içerisindeki diğer kimselerin güveni ve saygısını kazanmasını mümkün kılacak davranışlar sergileme ve bunu sürdürülebilir kılama hedefine yönelik olarak buradaki etik değer ve ilkeleri rehber edinmelidir. Bu bakımdan aşağıda ayrıntılı olarak ifade edilen tanımlar, değerler ve ilkeler, tüm eğitimcilerin, etik açıdan değerlendirilebilmelerine elverişli standardı ortaya koymaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM TANIMLAR, GENEL İLKELER, DEĞERLER

A. TANIMLAR

Etik: İnsanların değerleri gözeterek yaşamının temelleri üzerine düşündükleri ve bunlardan yola çıkarak doğru ve yanlış ayırt etmeye, doğru davranış biçimlerini bulmaya ve uygulamaya yarayabilecek kuramsal ve toplumsal araçları geliştirdikleri düşün alanıdır.

Akademik Etik: Akademisyenlerin bilimsel çalışma ve akademik etkinlikleri sürecinde birikim ve bilgilerini paylaşma ve öğrencilerine aktarmada, bilimsel çalışmaların üretilmesi ve değerlendirilmesinde, toplumun farklı paydaşları ile ilişkilerinde ödüllendirme ve yükseltme aşamalarında, bilim kurumları ve üniversitelerin bilimsel

yetkinliğe dayalı yapılandırılması ve iyi eğitilmiş bilim insanlarının yetiştirilmesi faaliyetlerinin her aşamasında etik davranış kurallarına uymayı ifade eder.

Uydurmacılık (Fabrication): Olmayan veri ve sonuçlar yaratmak,

Yanıltmacılık (Falsification): Kasıtlı olarak veri ve/veya sonuçlar üzerinde değişiklik yapmak ve/veya veri atlamak,

Çifte Yayın (Duplication): Aynı çalışmayı birden fazla yayın ortamında yayımlamak,

Bölerek yayımlama (Slicing): Bir çalışmayı yayın sayısını artırmak amacıyla bölerek yayımlamak,

İntihal/Aşırma (Plagiarism): Bilimsel usullere uygun biçimde gerekli atıfları yapmadan ve kaynak göstermeden başkalarının fikir, veri, eser ve yayınlarını kendisine aitmiş gibi yayımlamak,

Sözde (Armağan) yazarlık: Bir çalışmada (araştırmanın tasarımında, verilerin toplanmasında, değerlendirilmesinde, yayının hazırlanması ve onayında) yeterli katkıda bulunmaksızın yazar olarak görünmek/gösterilmek,

Yazar saklama: Çalışmaya katkısı olduğu halde yazarlar arasında ismine yer vermeme,

Gönüllü katılım ilkesinin çiğnenmesi: Öğrenci veya diğer katılımcı grupları araştırmaya katılmaya zorlamak,

Aydınlatılmış onam almama: Araştırmaya katılan gönüllüleri araştırmanın uygulama adımları ve riskleri hakkında yeterli bilgilendirme yapmadan izinlerini almak,

Gizlilik ilkesinin çiğnenmesi: Katılımcılardan elde edilen kişisel veya kurumsal verileri yasal zorunluluk olmaksızın paylaşmak, araştırmada yer alan katılımcıların kimliklerini saklı tutmamak.

B. GENEL İLKELER

Bu düzenleyici belge beş temel değer ve ilkeye dayanmaktadır:

- (1) Akademik özgürlük ve özerklik;
- (2) Akademik dürüstlük;
- (3) Sorumluluk ve hesap verebilirlik;
- (4) Temel hakların korunması ve güçlendirilmesi;
- (5) Başkalarına saygı;

(1) Akademik özgürlük ve özerklik: Akademik özgürlük, akademik personelin bireysel olarak, kendi özgür tercihlerini yapabilmesi, bu açıdan hiçbir dayatma ve baskı ile karşılaşmaması anlamını taşır. Akademik özerklik, akademi ve akademisyenlerin kurumsal yapı olarak, bir üst otoriteye, dışarıdan gelen emir ve talimatlara bağlı olmaması, akademik ve bilimsel çalışma alanı ve metotlarını özgürce belirleyebilme durumunu ifade eder.

(2) Akademik dürüstlük: Akademik topluluğun üyeleri arasındaki güven ve dürüstlüğü dayalı bağları güçlendiren; toplumun bilime ve bilim insanına güvenini sağlayan; akademik çevrede uyulması gereken etik ilke ve standartlara uygun davranmaktır. Akademik dürüstlük, akademik standartları içtenlikle yerine getirmek ve her türlü akademik etkinlikte dürüst, açık ve sorumlu davranışların korunmasını da içerir.

(3) Sorumluluk ve hesap verebilirlik: Her türlü bilimsel ve akademik davranış ve faaliyetlerden dolayı kişisel ve mesleki sorumluluğun üstlenilmesi; üstlenilen görevlerin gerekli nitelik ve nicelikte yerine getirilmesi, üniversitenin kurumsal kimliği ve itibarının zarara uğratılmaması; finansal ve maddi kaynaklarının en

verimli şekilde kullanılması, diğerk kişi ve birimlerle uyumlu ve etkili şekilde çalışılması anlamına gelir.

(4) Temel hakların korunması ve güçlendirilmesi: Yükseköğretim kurumları, mensuplarının ve toplumun tüm fertlerinin temel insan haklarını korur ve destekler. Bireyler, eylemlerinin ve kararlarının her zaman bu hakları güçlendirip desteklediğini garanti etmelidir.

(5) Başkalarına saygı: Üniversite insanların farklılıklarına saygı duyar ve onlara değer verir, ayrımcılık ve taciz gibi davranışlara izin vermez. Meslektaşlar, çalışanlar, öğrenciler, paydaşlar ve üniversite dışı birimler ve şahıslara saygı ve nezaketle muamelede bulunmak ve ilişki içerisinde olunan tüm şahısların onuru ve ihtiyaçlarını dikkate almak demektir.

C. DEĞERLER

Bilim insanları ve yükseköğretim kurumlarının etik değerlere aykırı davranışlarda bulunmaması esastır. Bilimsel çalışmalar güven temeli üzerine kurulur. Bilimsel çalışmaların dürüst ve doğru temellere dayandığına, araştırmacıların verileri doğru yöntemlerle topladığına, uygun analitik teknikler ve istatistikler kullanıldığına, sonuçların uygun rapor edildiğine, inanılır.

Akademik dürüstlük, bilginin araştırılması sürecinde olması gereken en önemli değerlerden birisidir. Araştırma yapan tüm bireylerin, araştırmalarını yürütme ve sunma süreçlerinde var olan akademik dürüstlük standartlarına titizlikle uymaları beklenir. Araştırmacı kendine karşı da dürüst olmalıdır.

Profesyonel standartlara bağlılık araştırma kariyerinde kişisel dürüstlüğün de temelini oluşturur. Araştırma günlük hayattaki dürüstlük, kurallara uygunluk, açıklık, tarafsızlık, güvenilirlik ve başkalarına saygı benzeri etik değerlere dayanmalıdır. Bilimsel standart bu değerlere araştırma sürecinde uyulması anlamına gelmektedir. Araştırma gereçlerinin paylaşımında saydamlık, destek tekliflerinin incelenmesinde adalet, çalışma arkadaşlarına ve öğrencilere gösterilen saygı, araştırma sonuçlarının kamuoyu ile paylaşımında, yazılım ve sunumunda dürüstlük temel ilkelerdir. Araştırma fonlarından sağlanan kaynaklar sorumlulukla kullanılmalıdır. Bir bilimsel çalışmanın tasarımından verilerin toplanmasına, rapor edilmesine, yayına dönüşmesinden okuyucuya ulaşmasına kadar geçen süreçte araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyulması esastır. Bilimsel araştırmanın yayınlanma aşamasında editör ve hakemlerin etik ilkelere riayeti gerekir.

Bilimsel standartlara uymama, etik kuralları ihlal etme derecelendirilebilir. Standartların en ciddi ihlali bilimsel suistimaldir. Bilimsel suistimal *teklif, uygulama ve araştırmanın incelenmesinde veya araştırma sonuçlarının raporlanmasında yanlış bilgi verme, bilgilerle oynama veya akademik hırsızlık (fabrication, falsification veya plagiarism-FFG) olarak tanımlanmaktadır.* Hata veya ihmalle bilimsel suistimal arasındaki en önemli fark aldatma niyetidir.

Akademik kurumlar ve eğitim-öğretim kurumları akademik kültür ve değerlere uygun yapılandırılmalı ve yönetilmelidir. Akademik değerler arasında liyakat özgün bir yere sahiptir. Bilimsel liyakat tüm akademik yaşamda, öğretim, yönetim ve akademik değerlendirmelerde temel ölçüt olarak kabul edilmelidir. Akademik kültür ve gelenekler

yönetim ve eğitim etiğinde anlamlı yere sahiptir. Yönetim etiği ve eğitim etiği, bilim etiğinden ayrı düşünülemez.

İKİNCİ BÖLÜM

ÖĞRETİM ELEMANLARININ YÜKÜMLÜLÜKLERİ

Öğretim elemanlarının meslektaşlarına, kendi disiplinlerine, üniversiteye ve topluma karşı sahip oldukları yükümlülükler vardır

2.1 Öğretim Elemanlarının Meslektaşlarına Karşı Yükümlülükleri

Öğretim elemanlarının meslektaşlarına karşı, bilimsel bir topluluğun üyeleri olmalarından kaynaklanan yükümlülükleri vardır.

Bu doğrultuda, öğretim elemanı;

- (a)** İster akademik ister idari sıfatla olsun, meslektaşlarına karşı saygılı ve adil davranır,
- (b)** Meslektaşlarının akademik özgürlük haklarını savunur,
- (c)** Meslektaşlarının çalışmaları hakkındaki profesyonel görüşlerini veya yargılarını sunarken adil ve nesnel olur; meslektaşları hakkında, bilerek, yanlış ve kötü niyetli açıklamalarda bulunmaz,
- (ç)** Yasal olarak zorunlu olmadıkça meslektaşları hakkında edindiği gizli veya kişisel bilgileri açıklamaz,
- (d)** Meslektaşlarının profesyonel gelişimine etkin olarak yardım eder,
- (e)** Meslektaşlarına karşı politik nedenlerle veya ırk, dil, din, cinsiyet, cinsel yönelim, etnik köken, fiziksel engellilik gibi sebeplerle ya da keyfi ve kişisel nedenle ayrımcılık yapmaz,
- (f)** Meslektaşlarının mesleki hak ve ayrıcalıklarını kullanmalarını kasıtlı olarak engellemez ya da reddetmez,
- (g)** Meslektaşlarının mesleki kararlarını etkilemek için özel davranışlarda bulunmaz ve zorlayıcı araçlar kullanmaz.

2.2 Öğretim Elemanlarının Kendi Disiplinlerine Karşı Yükümlülükleri

Bilginin geliştirilmesinin değeri ve saygınlığına olan inançla hareket eden öğretim elemanları, kendilerine yüklenen özel sorumluluğun bilincindedir. Kendi alanlarına karşı olan birincil sorumlulukları, gerçeği aramak ve onu anladıkları şekilde ifade etmektir. Bu amaçla, öğretim elemanları kendilerini bilimsel yetkinliklerinin gelişmesine ve iyileşmesine adanmışlardır.

Bu bağlamda, öğretim elemanı;

- (a)** Kendi akademik alanında güncelliğini korur,
- (b)** Tüm bilimsel çabalarında akademik dürüstlüğü korur,
- (c)** Diğer disiplinleri kötülemez veya üniversitenin diğer programlarındaki ve akademik bölümlerindeki öğrencilerin güvenini azaltacak davranışlardan kaçınır,
- (ç)** Mesleki görevlere başvurularda yanıltıcı açıklamalarda ve mesleki nitelikleri ile ilgili yanlış bildirimlerde bulunmaz ya da yeterliliği ve niteliğiyle ilgili gerçekleri kasıtlı olarak gizlemez,
- (d)** Profesyonel kararını ve davranışını bozabilecek ya da etkileme görüntüsü verebilecek herhangi bir ödülü, hediye, ikramı veya başı kabul etmez,

- (e) Yetkin olmadığı alanlarda proje araştırmacılığı ve bilirkişilik; sınav, tez, atama veya yükseltme jürisi üyeliği yapmaz,
(f) Aralarında çıkar ilişkisi veya çıkar çatışması bulunan kişilerle ilgili atama ve yükseltme jürilerinde görev almaz.

2.3 Öğretim Elemanlarının Üniversiteye Karşı Yükümlülükleri

Öğretim elemanları, akademik bir kuruluşun üyeleri olarak, her şeyden önce etkin bir öğretici ve bilim insanı olmak için çaba gösterirler.

Bu çerçevede, öğretim elemanı;

- (a) Üniversite içinde çeşitli düzeydeki komite, komisyon veya örgütlenmelerde üniversite yönetimine katılma sorumluluğunu üstlenir.
(b) Kurum dışında, üniversitedeki görev ve sorumluluklarıyla bağdaşmayan profesyonel etkinliklerle meşgul olmaz ,
(c) Üniversite kurallarına uygun olarak gerçekteşen işe alma, değerlendirme, yükseltme veya işten çıkarma süreçlerini yerine getirirken liyakat esaslarını gözetererek nesnel ve adil davranır.
(ç) Bölümün, fakültenin veya üniversitenin tüm personeline saygıyla ve hakkaniyetle davranır, onları kişisel kazanç ve özel işleri için kullanmaz, sözlü veya fiziksel olarak taciz etmez.
(d) Üniversitenin mali kaynaklarını dürüstlükle kullanır ,
(e) Kurumsal ve mesleki konumunu kişisel çıkar sağlamak için kullanmaz.
(f) Üniversitenin olanaklarını kişisel çıkarları için kullanmaz.

2.4 Öğretim Elemanlarının Topluma Karşı Yükümlülükleri

Öğretim elemanlarının farklı toplumsal kesimlere karşı yükümlülükleri vardır. Öğretim elemanları, bu yükümlülüklerinin önceliğini öğrencilerine, meslektaşlarına, kendi disiplinlerine ve kurumlarına olan sorumlulukları ışığında değerlendirirler.

Bu çerçevede öğretim elemanı;

- (a) Toplumun ekonomik, kültürel ve entelektüel kapasitesinin geliştirilmesinde etkin bir rol oynamak için çaba harcar.
(b) Topluma yönelik açıklamalarında bilimsel bulgular ile kişisel görüşlerini birbirinden ayırt eder.
(c) Herhangi bir kamusal söylemde, kendi görüşleri ile üniversitenin resmi görüşleri arasında ayırım yapmada dikkatli davranır. Araştırma, öğretim, hizmet ve profesyonel görevlerinde üniversite personeli olarak görüşleri ile kendi özel görüşleri çerçevesinde yaptığı açıklamaların ayırımını açıkça ifade eder.
(ç) Yetişmesine katkıda bulunan topluma hizmet etmeyi bir toplumsal sorumluluk olarak kabul eder.
(d) Çalışma alanında toplumun bilinçlendirilmesi için gereken eğitim ve hizmet çalışmalarını gönüllü olarak üstlenir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM BİLİMSEL ARAşTIRMA, YAYIN VE DEğerLENDİRME ETİğİ

Bilim etiği, bilimsel araştırma, araştırma sonuçlarının yayımlanması ve bilimsel değerlendirme süreçlerini kapsar.

3.1. Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği

Bilimsel araştırma, bir sorunun ortaya konulması ve evrensel bilim yöntemleri kullanılarak konunun araştırılması, irdelenmesi ve değerlendirilmesidir. Bilimsel araştırmalarda uygulanacak temel ilkeler; araştırmanın tasarımı ve yürütülmesinde gerekli yeterliliğe sahip olmak, araştırmanın yapılışı ve bulguların analizi sırasında özeleştiri, dürüstlük ve Őeffaflıđı korumak, aynı konuda araştırma yapmış veya yapmaktaki olanların çalışmalarına saygılı olmaktır. Bilimsel araştırma etiği ile ilgili  önemli ilke, araştırma problemine dürüst yaklaşmak, araştırma sonuçlarını rapor ederken açık ve dürüst davranmak, araştırmaya katılan herkesin katkısını görünür kılmaktır.

Bilimsel bir çalışma, araştırma metodolojisi ve araştırma etiğine uygun olmalıdır. Araştırmaya başlariken, araştırma sürecindeki görevler ve yayınlarda oluşan tüm hakların dağılımlı belirlenmelidir. Yanlış veri beyanı ve yalan veri üretmek, başkasının verisini izinsiz kullanmak etik ihlal teşkil eder. Veri toplanması ve analizi için kullanılan bütün kaynaklar (elektronik olanlar dahil) ve metotlar çalışmada sunulmalıdır.

Bilimsel yayının amacı, üretilen ve geliştirilen bilginin ve bilgi birikiminin paylaşılarak yayılmasını ve bunun sonucunda bilimin insanlık yararına geliştirilmesini sağlamaktır. Bu amaç doğrultusunda hazırlanan bilimsel bir yayında, yayının içindeki bilgilerin doğru ve tam olması, yayının kasıtlı olarak eksik bilgi içermemesi, bilgilerin üretimi ve geliştirilmesi aşamalarında "bilimsel etiğe" uygun davranılması, ancak bilimsel sistematik içinde geliştirilen ve derlenen bilgilerin ve verilerin yayımlanması, yayının içeriğinin yansız olması, kişisel çıkarlar, kaygılar, politik görüşler ve inançların yayını etkilememesi, yayında yararlanılan bütün kaynakların atıf yapılarak belirtilmesi, yayındaki bilginin üretilmesinde, derlenmesinde, ölçülmesinde ve yayına hazırlanmasında payı olanların katkılarının yazar olarak ya da teşekkür edilerek belirtilmesi gerekir.

Başkasına ait (yazılı, basılı ve elektronik ortamdaki) bir eseri ve sanatsal uygulamaları olduğu gibi alarak kendi adına sunmak, bir bölümünü bilimsel yayın kurallarına uygun bir biçimde atıfta bulunmadan kendi eseri gibi sunmak, bulguları, sanatsal uygulamaları bunların alıntı olduğunu açıkça gösterecek Şekilde (yazılım tipini değiştirerek, italik yazarak ve tırnak içinde göstererek, metin içinde işaretleyerek, dipnot yada kaynakçada belirterek) dile getirilmeden sunmak, farklı kelimeler kullanarak veya cümleler kurarak değiştirip sunmak, bilgi ve düşünceleri, uygulamaları kendi fikriymiş gibi sunmak aşırma biçimleridir. Atıfta bulunurken eksik bilgi vermek, alıntı kaynağına ait uygun bilgi vermemek, kaynağı unutup kendi fikriymiş gibi anımsayarak kullanmak (bilinç altı yanılısama) ise aşırmanın ince tipleridir.

Bir kongre veya toplantıda yayınlanan bir yayının zeti, yayının basılmak üzere sunulmasını engellemez. Ancak bu yayının toplantı veya kongrelerde sunulmuş olduğu o yayının basılmak üzere yapıldığu başvuruda belirtilmelidir. Bir çalışmanın farklı dillerde tekrar basılması kabul edilebilir; ancak, basılmak üzere başvururken ilk yayından mutlaka bilgi verilmeli ve yayında atıf bulunmalıdır. Yazarlar bir dergiye başvururken,

başka bir dilde ve benzer yayınlar basım safhasındaysa bunlarla ilgili ayrıntılı bilgi vermelidirler.

Yayınlarda yazarlık hakları gözetilmelidir. Yazarlık hakkı, Uluslararası Editörler Birliği'nin belirlediği gibi araştırmanın ve yayının tüm aşamalarında görev ve sorumluluk almak anlamına gelir. Daha sonra çıkabilecek bazı anlaşmazlıkları baştan önlemek için, çalışmanın başında, kimlerin yazar, kimlerin destek verenler olarak kabul edileceği ve kimlere teşekkür edileceği hususlarında karar verilmesi uygundur. Araştırmaya verilen katkı oranında isim sıralaması belirlenir.

3.2. Bilimsel Değerlendirme Etiği

Yayın değerlendirmeleri, akademik yükseltmeler, bilirkişilikler, sınav jürileri ve dergi hakemliklerinde gözetilmesi gereken temel etik değer ve ilkeler vardır:

Bu çerçevede öğretim elemanı

- (a)** Bağımsız ve tarafsız davranır,
- (b)** Dürüst davranmak, doğruyu söylemek, gizlilik ilkesine riayet etmede hassasiyet gösterir,
- (c)** Eşitlik ilkesine uygun hareket eder,
- (ç)** Ön yargılı davranmaz, tutarlı hareket eder, bilimsel değerlendirmelerde tanımlayıcı, net ve açık olur,
- (d)** Kendine verilen değerlendirme süresine uyar; değerlendirme süreçlerinde sadece eleştiri yapmaz, yapıcı geri bildirim ve önerilerde bulunur,
- (e)** Hakemlik görevlerini esinlenmeler, fikir hırsızlıkları yaparak kötüye kullanmaz; haksız çıkar sağlamaz,
- (f)** Bilimsel gereklilikler dışında bir makalenin yayınıni engellemez ya da geciktirmez
- (g)** Hakem belirlemelerinde bilimsel gereklerin dışına çıkmaz, alanla ilgili çalışanların hakem olarak belirlenmesine özen gösterir,
- (h)** Alanı dışındaki değerlendirme taleplerini reddeder.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM EĞİTİM VE ÖĞRETİM ETİĞİ

4.1 Öğretim Elemanlarının Eğitim ve Öğretim Sürecindeki Sorumlulukları

Öğretim elemanlarının eğitim-öğretim sürecinde uymakla yükümlü oldukları etik değer ve ilkeler vardır.

Bu çerçevede öğretim elemanı;

- (a)** Derslerini, yetkili kurulların onayladığı program içeriğine uygun olarak verir,
- (b)** Engelli öğrencilere ilgili yasaların gerektirdiği destek ve yardımı sağlar,
- (c)** Ders programında belirlenen yer ve zamanda dersinde bulunur,
- (ç)** Verdiği tüm dersler için yazılı bir ders planı hazırlar ve bu ders planını ilk dersten itibaren her öğrencinin erişimine açar. Bir ders planında yer alması gereken bilgiler şunlardır:
  - (aa)** Ders hakkında genel bilgiler (ders kodu ve adı, ön koşullar, haftalık çalışma planı, öğretim elemanının adı, oda numarası, telefon numarası, e-mail adresi vb.)
  - (bb)** Bölüm ve birim tarafından daha önce kabul edilmiş ders amaçları,

- (cc) Öğretim yöntemleri (anlatım, tartışma, laboratuvar çalışması vb.),
  - (çç) Ders için gerekli materyaller (kitaplar, broşürler, kütüphane kaynakları vb.)
  - (dd) Dersin içeriğini oluşturan ana ve yan konular,
  - (ee) Ders için gerekli okuma, yazma ödevleri ya da sözlü çalışmalar ve bunların tahmini tarihleri,
  - (ff) Öğrencinin akademik başarısını değerlendirmede kullanılacak yöntem ve ölçütler,
  - (gg) Akademik dürüstlüğe aykırı davranışlarla ilgili açıklamalar,
  - (hh) Öğretim elemanının görüşme saatleri,
- (d) İlgili yasalar gereğince öğrencilerin derslerden aldıkları notları, mahkeme kararı ve öğrencinin yazılı izni olmadıkça açıklayamaz. Öğrencilerin notları eğitsel ve yasal gereklilikler açısından yalnızca üniversite yönetimi, öğretim elemanı ve ilgili personel tarafından görülebilir.
- (e) Yetkili makamlardan izin almaksızın veya geçerli mazereti olmaksızın ders ya da üniversite ile ilgili görevlerinde devamsızlık yapamaz.

4.2. Öğretim Elemanlarının Öğrencilere Karşı Yükümlülükleri

Bir öğretici olarak öğretim elemanları, öğrencilere saygı duyar; entelektüel bir yol gösterici ve danışman olarak bu rollerine tam bir bağlılık gösterir. Bu çerçevede öğretim elemanları;

- (a) Öğrencileri araştırma ve öğrenmeye teşvik eden ve cesaretlendiren bir ortam yaratır,
- (b) Öğrencileri mesleğin ya da disiplinin temel değer ve ilkelerini öğrenmeye, fikirlerini serbestçe ifade etmeğe ve bağımsız düşünmeğe teşvik eder,
- (c) Her dersin/programın öğrenme çıktılarını açık hale getirir, dersin gerekliliklerini ve başarı ölçütlerini belirler,
- (ç) Öğrencilerin çalışmalarını ve performanslarını adil-tarafsız ve dürüst olarak değerlendirir, değerlendirmeleriyle öğrencilerin öğrenmelerine katkı sağlar, zamanında ve yapıcı geri bildirimler verir,
- (d) Öğrencilerin çalışmalarını ve sınavlarını zamanında değerlendirir ve duyurur,
- (e) Öğrencilerin öğrenme özgürlüklerini korur, öğrenme haklarına zarar verecek uygulamalara izin vermez,
- (f) Öğrencilerin derslerle ilgili değerlendirmelerini dikkate alır,
- (g) Yasal olarak açıklanması gerekenler dışında, öğrencilerin özel-kişisel bilgilerine saygı gösterir, bu bilgileri gizli tutar,
- (h) Öğrencilere, öğretim sürecinde, diğer çalışmalarda ya da kamu hizmetlerinde taşınmaları gereken mesleki ve entelektüel yükümlülüklerini bildirir,
- (ı) Kişisel çıkarları için öğrencilerini istismar etmez ya da ortaklaşa hazırlanan bir çalışmayı öğrencilerin katkılarını belirtmeden sunmaz,
- (i) Öğrencilere referans olurken adil ve nesnel davranır,
- (j) Öğrencilerle arasında, mesleki profesyonellik sınırlarını aşacak ölçüde kişisel yakınlık ve ilişkilere izin vermez,
- (k) Her türlü tacizin hiçbir biçimde kabul edilemez olduğunu bilir ve buna göre davranır,
- (l) Öğretim verdiği alanda, öğrencilerin güncel ve kaliteli eğitim alabilmesi için araştırmalar yaparak uzmanlığını sürekli geliştirir,

- (m)** Öğrencilerin farklı yeteneklere ve özelliklere sahip olduklarını kabul eder ve her bir öğrencinin entelektüel ve kişisel gelişimine katkı sunmaya çalışır,
- (n)** Hassas konulara değinirken öğrencilerin duygu ve düşüncelerine saygı duyar,
- (o)** Öğrencilerin yüksek mesleki etik değerlerle yetişmeleri ve çok yönlü gelişmeleri için onlara davranışları ile örnek olur,
- (ö)** Öğrencilerin birbirlerine ve öğretim elemanlarına karşı saygı duymalarını teşvik eder,
- (p)** Öğrencileri, öğrenmelerine engel olacak ya da sağlıklarına ve güvenliklerine zararlı olan ortamlardan korumaya özen gösterir,
- (r)** Öğrencilerden herhangi bir ikramı veya hediye kabul etmez.

BEŞİNCİ BÖLÜM HİZMET ETİĞİ

5.1 Öğretim Elemanlarının Hizmet Sunumuna İlişkin Etik Değer ve İlkeler

Öğretim elemanlarının hizmet sunumlarında dikkate almaları gereken etik değer ve ilkeler vardır. Bu çerçevede öğretim elemanları;

- (a)** Topluma hizmet kapsamındaki eylem ve işlemlerinde yasallık, adalet, eşitlik ve dürüstlük ilkeleri doğrultusunda hareket eder; görevini yerine getirirken ve hizmetlerden yararlandırmada dil, din, felsefi inanç, siyasi düşünce, ırk, cinsiyet ve benzeri sebeplerle ayırım yapamaz; insan hak ve özgürlüklerine aykırı veya kısıtlayıcı ve fırsat eşitliğini engelleyici davranış ve uygulamalarda bulunamaz,
- (b)** Toplumsal konulara (çevre, sağlık, eğitim, adalet vb.) duyarlılık göstererek, insanlığın yararını gözetir,
- (c)** Üniversite dışındaki herhangi bir etkinliğe ya da çalışmaya katılmak için Üniversiteye karşı yükümlülüklerini aksatmaz,
- (ç)** Üniversite dışında yürüttüğü gelir getirici nitelikteki işleri, mevcut yasal düzenlemelere ve dürüstlük ilkesine uygun olarak yapar,
- (d)** Ticari reklam aracı olmaktan uzak durur,
- (e)** Kurumsal ve mesleki unvan ve konumunu kişisel çıkar sağlamak için kullanmaz,
- (f)** Üniversite dışı etkinliklerde üniversitenin toplum içindeki yerini ve saygınlığını korur,
- (g)** Topluma yönelik görüşlerini, adil, doğru, eksiksiz ve nesnel bir şekilde açıklar,
- (h)** Dürüstlük ve tarafsızlığını tehlikeye düşürecek etkinliklerden uzak durur,
- (ı)** Kamu hizmetlerini belirlenen standartlara ve süreçlere uygun şekilde yürütür, hizmetten yararlananlara iş ve işlemlerle ilgili gerekli açıklamaları yaparak onları hizmet süresi boyunca aydınlatır,
- (i)** Keyfi davranışlarda, baskı, hakaret ve tehdit edici uygulamalarda bulunmaz, açık ve kesin kanıtlara dayanmayan rapor düzenlemez, mevzuata aykırı olarak kendileri için hizmet, imkan veya benzeri çıkarlar talep etmez ve bu maksatla sunulana kabul etmez,
- (j)** Hizmet konusu yetkilerinin dışındaysa ilgili birime veya yetkiliye yönlendirir,

(k) Etik ilkelerle bağdaşmayan veya yasadışı iş ve eylemlerde bulunmasının talep edilmesi halinde veya hizmetlerini yürütürken bu tür bir eylem veya işlemde haberdar olduğunda ya da gördüğünde durumu yetkili makamlara bildirir,

(l) Çıkar çatışması konusunda dikkatli davranır, kaçınmak için gerekli adımları atar, farkına varır varmaz durumu ilgililere bildirir,

(m) Görev, unvan ve yetkisini kullanarak kendisi, yakınları veya üçüncü kişiler lehine menfaat sağlamaz ve aracılıkta bulunmaz,

(n) Görev, unvan ve yetkisini kullanarak çıkar amacıyla kendisinin veya başkalarının kitap, dergi, kaset, cd ve benzeri ürünlerinin satışını ve dağıtımını yapmaz veya yaptırmaz,

(o) Görevinin ifası sırasında ya da bu görevin sonucu olarak elde ettiği resmi veya gizli nitelikteki bilgileri, kendisine, yakınlarına veya üçüncü kişilere doğrudan veya dolaylı olarak ekonomik, siyasal veya sosyal nitelikte bir menfaat elde etmek için kullanmaz; görevdeyken ve görevden ayrıldıktan sonra yetkili makamlar dışında hiçbir kurum, kuruluş veya kişiye açıklamaz,

(ö) Yürüttüğü görevle ilgili bir iş, hizmet veya çıkar ilişkisi olan gerçek veya tüzel kişilerden kendisi, yakınları veya üçüncü kişi veya kuruluşlar için doğrudan doğruya veya aracı eliyle herhangi bir hediye almaz ve çıkar sağlayamaz,

(p) Kamu bina ve taşıtları ile diğer kamu malları ve kaynaklarının kullanımında israf ve savurganlıktan kaçınır; mesai süresini, kaynaklarını, işgücünü ve imkanlarını kullanırken etkin, verimli ve tutumlu davranır.

ALTINCI BÖLÜM

AKADEMİK YÖNETİM ETİĞİ

Akademik kurum yöneticileri bilim etiği ilkelerini çığneyenlere karşı konumlarına bakmaksızın etkin ve kararlı bir tutum sergilemek zorundadır. Herkes, dış denetimden muaf olmadan her koşulda akademik etik ilkeleri korumalı ve savunmalıdır. Tüm inceleme ve soruşturmalarda gizlilik ve masumiyet karanesi önemle gözetilmelidir.

Güven ve huzurun olmadığı, çalışma barışının sağlanmadığı ortamda bilimsel verimlilik söz konusu değildir. Yöneticiler akademik ortamda huzur ve güveni sağlamak zorundadır. Fiziksel şartların ve araştırma ortamının, teknik ekibin ve desteğin sağlanması yönetimin sorumluluğundadır.

Etik dışı tutum ve davranışları incelemek amacıyla yükseköğretim kurumlarında kurulan etik kurullar tarafsız ve bağımsız olmalı, kurum yöneticileri paylaşılan sorumluluk bağlamında alınan kararların arkasında durmalıdır.

Yükseköğretim kurumları yöneticilerinin de uymakla yükümlü olduğu etik değer ve ilkeler vardır. Bu çerçevede yöneticiler;

(a) Öğretim elemanlarının kişisel onurunu, mesleki saygınlığını tanır ve etik ilkelerin en vazgeçilmez/devredilmez değerler olduğuna inanır,

(b) Öğretim elemanları arasında din, ırk, dil, etnik köken ve cinsiyet ayrımı yapmaz,

(c) Akademik özerkliğin gerçekleşmesi için çalışır; akademik özgürlüğe, farklı düşünce ve görüşlere saygıyı üniversite yaşamının temel değeri olarak görür,

(ç) Öğretim elemanlarının atama ve yükseltme başvurularının değerlendirilmesinde, üniversite senatosunca kabul görmüş akademik performans ölçütlerini esas alır; üniversiteye eleman alımında, yükseltme ve atamalarda profesyonel standartların dışına çıkmaz. Akademik birimlerin akademik kadro ilanlarında aranan özel nitelik tariflerinde liyakat kuralının ihlal edilmemesine azami özen gösterir;

(d) Adam kayırmacılığın, rüşvetin, her türlü bezdirme ve yıldırmanın ciddi etik ihlallere yol açtığını ilan ederek, bunlarla mücadeleyi üniversite yaşamının öncelikleri arasına alır,

(e) Taciz, bezdirme ve yıldırma gibi davranışların etik dışı davranışlar olarak tümüyle akademik yaşamın dışında kalması için her türlü eğitim, bilinçlendirme, bilgilendirme önlemlerini almayı; bu türden davranışlara maruz kalanlarla dayanışmayı ilke edinir,

(f) Öğretim elemanlarının yurt içi veya yurt dışı bilimsel faaliyetlere katılımlarında eşitlik ve liyakat ilkelerine göre davranır,

(g) Özlük haklarını kısıtlayıcı, kişilerin kariyerlerine zarar verici engellemelerden uzak durur,

(h) Öğretim elemanlarının bilim, sanat, araştırma ve yayınlarından doğan yasal haklarının korunmasını gözetir,

(ı) Akademik birim yöneticilerinin ve öğretim elemanlarının ders yükü/ek ders yükü taleplerini, öğretim elemanının uzmanlık alan ve yetkinliğini gözeterek hakkaniyet ilkesi çerçevesinde dağıtımını sağlar,

(i) Öğrenci, çalışan ve öğretim elemanı olan her kişiyi, statüsü ve görevi ne olursa olsun, eşit bireyler olarak görür,

(j) Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan her türlü ayrımcılığa karşı gerekli önlemleri alma konusunda duyarlı davranır,

(k) Üniversite kaynaklarının kullanımında ve işlerinin yürütülmesinde, tüm üniversite yöneticilerinin, yasal incelmelere açık ve hesap verebilir şekilde davranmaları esastır,

(l) Görevleri sırasında edindikleri gizli verileri, bilgi almaya yetkili olmayan kimselere, yetkisi olmadan açıklamaz,

(m) Üniversiteyle iş yapan veya yapmak isteyen herhangi bir kişi, firma veya kuruluşun kişisel çıkar amaçlı hediye, borç veya ikram kabul etmez,

(n) Etik kurulların bağımsız çalışması için uygun koşulları sağlar, etik kurul kararlarını hakkaniyetle hayata geçirir, etik dışı tutum ve davranışlara sessiz kalmaz. Etik ihlal yaptığı kesinleşen kişilere yönetim görevi verilmez, görevde iken etik dışılık saptanmışsa gereği yapılır ve idari görevden uzaklaştırılır,

(o) Anayasal ve yasal zorunluluklar gereği mahkeme kararlarının zamanında ve usulüne uygun olarak yerine getirilmesinde hassasiyet gösterir,

(ö) Politik organlar ve diğer sivil toplum kuruluşlarıyla ilişkilerinde tarafsızlık ilkesine riayet eder.